

Руденко Юлія Юріївна

Консолідаційна модель національної ідентичності як підґрунтя стратегії національної стійкості України

УДК 323.13

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-1.3>

Руденко Юлія Юріївна

доктор політичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
науково-організаційного центру
Національної академії Служби безпеки
України
вул. Михайла Максимовича, 22, Київ,
Україна
ORCID: 0000-0002-5292-5334

Обґрунтовується поняття національної стійкості. Зазначається, що останнє виникає в системі національної безпеки і, згодом, стає самостійним феноменом. Національна стійкість розглядається не як стихійна здатність системи реагувати на загрози та виклики, а як певна стратегія, яку спільно виробляють влада та громадянське суспільство. Тож зазначається, що національна стійкість країни – це така стратегія її існування, коли вона здатна зберігати збалансованість розвитку та успішно відповідати на зовнішні і внутрішні виклики, протистояти загрозам і кризам, більш того, зусиллями політичної та інтелектуальної еліти вчасно передбачати та ефективно реагувати на них заради гідної самореалізації та гуманістичного розвитку людини, які забезпечує держава в балансі з громадянським суспільством. Артикулюється, що стратегія національної стійкості може бути сформована на органічній ідентичності, не привнесеної ззовні, не створеної на рівні ЗМІ і тому подібне. Така ідентичність може бути сформована через консолідацію як держави та громадянського суспільства, так і груп всередині громадянського суспільства. Стверджується, що в історичному контексті національна ідентичність в українському суспільстві ґрунтувалася на філософських засадах етики «сродної праці» Г. Сковороди, «філософії серця» П. Юркевича та творчих ідей видатних українських філософів (Т. Шевченка, Ю. Федьковича, І. Франка, В. Сосюри тощо). Проблеми формування консолідаційної моделі національної ідентичності в Україні сьогодні аналізуються з позиції сучасного процедурного підходу, який пов'язаний з соціально-політичними практиками (в тому числі і громадянськими), що виробляють механізми подолання дезінтеграції в суспільстві. Це, зокрема, механізми соціальної солідарності, довіри, толерантності та відповідальності. Зазначається, що, навіть, в суспільстві, де є різні цінності, такі механізми є запорукою дезінтеграції та національної стійкості. Про що сьогодні свідчить солідаризація мешканців України навколо громадянської ідентичності, яка стоїть на першому місці серед низки інших ідентичностей: регіональної, місцевої тощо.

Ключові слова: національна стійкість, національна ідентичність, консолідація, «філософія серця», соціально-політичні практики.

Вступ. У 2022 році науковцями України була підготовлена національна доповідь «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз», в якій, почасти, було визнано деяку обмеженість стратегії національної безпеки щодо системної відповіді викликам часу. Вчені доволі категорично зазначають: «...з цього можна зробити висновок, що актуалізація гібридних загроз продемонструвала неадекватність та невідповідність протидії в сучасних реаліях системи національної безпеки. Це зумовлює ґрунтовний міждисциплінарний аналіз такого явища, як «національна стійкість» [3, с. 14]. Фактично, народившись у надрах системи національної безпеки, поняття «національна стійкість» починає жити самостійним життям як на теоретичному, так і практичному рівнях. Ба більше, «на відміну від національної безпеки, яка більше концентрується на військовій складовій, національна стійкість є ширшим поняттям і охоплює протидію загрозам у всіх сферах – політичній, економічній, військово-політичній, інформаційній, етнокультурній, соціальній, екологічній. Також її головний акцент не стільки на реагуванні на гібридні виклики та деструктивні впливи, скільки на застосуванні стратегії випе-

редження їх появи, формуванні у державі та суспільстві стійкого імунітету до них за допомогою створення несприятливого середовища для реалізації гібридних загроз і викликів» [3, с. 12]. Що важливо? Науковці розглядають національну стійкість не просто як стихійну здатність системи реагувати на загрози і виклики, а як стратегію, яку разом виробляють держава та громадянське суспільство. Отже, національна стійкість країни – це така стратегія її існування, коли вона здатна зберігати збалансованість розвитку та успішно відповідати на зовнішні і внутрішні виклики, протистояти загрозам і кризам, більш того, зусиллями політичної та інтелектуальної еліти вчасно передбачати та ефективно реагувати на них заради гідної самореалізації та гуманістичного розвитку людини, які забезпечує держава в балансі з громадянським суспільством. Таке розуміння національної стійкості робить її реальним потенціалом національної безпеки країни [3, с. 19].

Національна стійкість тісно пов'язана із ідентичністю, перш за все, на рівні країни із національною, а у контексті позиціонування на міжнародному рівні, – з цивілізаційною ідентичністю. Вчені зазначають: «саме національна стійкість як творення,

що супроводжується консолідацією навколо спільних світоглядних цінностей, які зумовлюють ідентичність, здатна реально випереджати й нейтралізувати гібридні загрози в глобалізованому світі, це своєрідний «цивілізаційний імунітет» проти них [3, с. 15].

Стан наукової розробленості проблеми. Проблематика національної стійкості є доволі новою для українського політологічного дискурсу. Можна назвати прізвища таких вчених як: С. Дембіцький, О. Майборода, С. Пирожков, Н. Хамітов, В. Смолій та інших. Фактично авторів національної доповіді «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз», міждисциплінарного фахового документу, який готувався не один місяць. Варто також згадати цілісну працю – монографію О. Резнікової «Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища» [5].

Втім, проблематика національної ідентичності залишається актуальною фактично всі роки існування незалежної України, маючи власні піки особливої популярності. Серед останніх праць з зазначеної проблематики варто відмітити монографії Інститут політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України: «Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність», підготовлену авторським колективом – О. Рафальським, Я. Калакурою, М. Юрієм та іншими науковцями цього поважного інституту [9], «Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі», підготовлену також авторським колективом, серед представників якого: О. Котигоренко, А. Дегтеренко, О. Калакура та інші [2].

Мета та завдання. Разом з тим, спроби поєднання обох дефініцій – національної стійкості і національної ідентичності зараз тільки набирають обертів. Тож **метою** цієї статті буде артикуляція власної точки зору щодо консолідаційної моделі національної ідентичності, що могла б стати гідним підґрунтям для формування національної стійкості та посилення суб'єктності нашої країни.

Важливо, що національна стійкість як стратегія розглядається не тільки як стратегія держави, але і як стратегія громадянського суспільства, тобто країни в цілому. Очевидно, що справжня стратегія національної стійкості може бути сформована на органічній ідентичності, не привнесеної ззовні, не створеної на рівні ЗМІ і тому подібне. «Чим демократичніше країна, тим більше акцент робиться на вільній світоглядний вибір особистості, а не на готових відповідях, які нав'язуються суспільству політичними ідеологами», – стверджують автори доповіді «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз» [3, с. 49]. Тільки у такому випадку можливо консолідувати спільність на ґрунті національної, а коли країна стає справжнім суб'єктом на між-

народному рівні, – цивілізаційної ідентичності. Автори доповіді дають власну відповідь на запитання, що таке консолідація і на яких засадах вона повинна відбуватися. Отже, «консолідація – новий якісний етап, який означає перехід відстоювання у творення, інноваційний процес, який робить країну цивілізаційним суб'єктом. Бути цивілізаційним суб'єктом означає створювати й втілювати цивілізаційний проект, що можливе лише за наявності консолідованої національної еліти – як політичної, так і духовної, та її консолідація з усім суспільством. Вищий рівень консолідації – це співтворчість, коли особистості об'єднуються навколо інноваційного вирішення завдань» [3, с. 48].

Дозволимо собі долучитися до розгорнутої дискусії та висловити свої бачення щодо консолідованої моделі національної ідентичності, яка могла б стати підґрунтям як суб'єктності України, так і її національної стійкості.

Для початку, зупинимось на значущому тут терміні «консолідація».

Отже, консолідація – центральний чинник ефективності будь-якої соціальної дії, що потребує колективного розуму чи колективної наснаги, не говорячи вже про ту чи іншу стратегічну мету, досягнення якої просто неможливе без задіяння цього феномену [8, с. 100].

Проблема консолідації є найактуальнішою для кожного суспільства перехідного типу – ознаки останнього притаманні Україні, оскільки сам процес модернізації зумовлює зіткнення принаймні двох систем цінностей – отриманої від попереднього соціуму, з одного боку, та нових стратегічних орієнтирів і пріоритетів подальшого розвитку – з іншого. Крім цього, для України проблема консолідації суспільства має, як було зазначено раніше, особливе значення ще й з огляду на її історичне минуле, а також її геополітичне розташування як території, яка перебуває на розломі й у точках дотику кількох цивілізацій, і великих, і локальних. Частина її території є «фронтиром».

До об'єктивних чинників консолідації належать історико-політична та соціально-економічна архітекtonіки конкретного соціуму, наявні проблеми його розвитку, стан масової свідомості тощо. До суб'єктивних – наявність національної еліти, компетентної державної влади й авторитетного національного лідера.

Можна виявити також певні типи консолідації. Консолідація як стан масового настрою може бути простого, так би мовити, нижчого походження, а може мати більш складну, вищу наповненість. Тобто вона є менш або більш духовною залежно від рівня походження і якості цінностей, покладених в її основу. Консолідація також може бути сильною і слабкою, організованою і стихійною, довгостроковою і тимчасовою, загальнонаціональною та регіональною. Крім того, вона може

бути конструктивною і деструктивною (радикальною). Деструктивна (радикальна) консолідація не піддається раціональному осмисленню і прогнозуванню. Точка біфуркації може виникнути у будь-якому сегменті соціуму, у будь-який час і з будь-якого сегменту соціуму і з будь-якого приводу. Конструктивна ж консолідація потребує значних організаційних, інтелектуальних і фінансових ресурсів усього суспільства [8, с. 102].

Отже, консолідаційний потенціал може бути для суспільства як «деструктивним», так і «конструктивним» у процесі та результатах його реалізації. Саме для суспільства як соціальної системи високого порядку та чи інша характеристика консолідаційних (псевдо-, ре-, де-, конр– тощо) процесів є чи не найголовнішим інтегральним показником його якості та якості життя його громадян.

У словнику-довіднику «Сучасна політична лексика» національна консолідація визначається наступним чином: «національна консолідація – історичний процес формування та розвитку нації, на основі створення рівних можливостей для участі всіх громадян у державотворчих процесах незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних переконань, статі, етнічного і соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак» [1, с. 184]. Фактично, національна консолідація визначається кризь призму громадянської моделі нації і національної ідентичності.

Очевидно, нас і цікавить ця «конструктивна модель» консолідації українського суспільства і ті цінності настанови, на яких можливо формування інтегральної моделі національної ідентичності. Звісно, що вона є багатозаровою і багатокомпонентною. А також такою, що має історичне підґрунтя.

Ціннісне історичне підґрунтя знаходимо в українській філософії. Тому вважаємо, що доцільно проаналізувати мотиваційний потенціал поглядів класиків української філософії.

Передусім це концепція «сродної праці» Г. Сквороди, який радив пізнавати не те, що досягається майстерністю, а те, що робить можливою саму майстерність. Скориставшись таким прийомом, варто з'ясувати «спорідненість», генетичну схильність українців до певних типів праці та діяльності й зважати саме на них [6].

Ідентифікаційний потенціал етики «сродної праці» може реалізуватися у сучасній Україні як цінність професіоналізму.

Принаймні, питома частка громадян України вважають, що більшість людей, яких вони постійно зустрічають у своєму житті, цінують високий професіоналізм. Суспільство, що зберігає професійні цінності, цивілізаційно цілком вмотивоване. У ньому знайдуть адекватні соціальні позиції ті люди (незалежно від їхніх ідеологічних, політичних та інших поглядів), чий професіоналізм необхідний

для перебудови суспільства на засадах добра, справедливості, чесності, моралі. А отже, перспектива українського суспільства може бути пов'язана насамперед з підготовкою «критичної маси» сучасних професіоналів у різних сферах громадського життя і, насамперед, у сфері керування економікою і політичною системою.

Якістю засади цивілізаційної ідентифікації українства є також і «філософія серця» П. Юркевича, яка підносила духовну сутність людини. У широкому розумінні український кордоцентризм є історичним типом філософствування, порівняно з іншими історичними типами – античним космоцентризмом, юдейсько-християнсько-ісламським теоцентризмом, ренесансним антропоцентризмом, новоєвропейським натуроцентризмом, просвітницьким логоцентризмом, постмодерним семіоцентризмом. Коротко цей тип філософствування характеризується як перетворення образу «серця» на поняття філософської рефлексії. Він продовжує біблійну і патристичну традиції, засновані на отождненні істинної сутності людини – серця з духовною реальністю. При цьому наголошується на провідній ролі людського серця чи першості духовної реальності [10].

Поza «філософією серця» дійсність для українства позбавлена сенсу, тому виявляє себе через кордоцентризм у різних спектрах життєдіяння – від розмаїтих жанрів фольклору до вищих, інтелектуальних рівнів культури, зокрема літератури, в якій образ «серця» здавна посідав центральне місце (Т. Шевченко, харківські романтики, Я. Щоголів, Ю. Федькович, І. Франко, В. Сосюра, І. Драч та ін.) Особливої актуалізації проблема «філософії серця» набула для української ідентичності на початку ХХ сторіччя, коли європейська «філософія життя» стимулювала її саморозгортання у новій якості. На перетині цих двох потоків постав український модернізм.

«Як бачимо, український кордоцентризм як феномен є продуктом двох діаметрально протилежних типів мислення: художньо-образного, асоціативного та аналітичного, логіко-дискурсивного. І основні його концепти виявлені у символічній і понятійній формах, у вигляді міфу й теорії. Як філософія українського буття та мотивація формування цивілізаційної ідентичності українства український кордоцентризм не був потрібний ані за часів Російської імперії, ані тим паче за часів СРСР, коли мотивацією цивілізаційної діяльності його населення була утопічна мета – побудова комунізму», – зазначає український вчений М. Степико [8, с. 138]. Сьогодні «кордоцентризм» може виступити запобіжником «споживацькій філософії», стати стимулом для солідаризації української спільноти навколо духовних цінностей.

Але, разом з тим, при конструюванні консолідаційної моделі національної ідентичності важ-

ливо, – у якому значенні використовується поняття «консолідація» – у інституціональному (у сенсі неупорядкованості, нестабільності соціальної та політичної систем і, навіть, неоднозначному відношенні до тих чи інших цінностей (про які йшлося вище в історичному контексті) на рівні масового суспільства) чи процедурному, на рівні соціально-політичних практик. Більшість вчених, говорячи про низький консолідаційний рівень українського суспільства має на увазі перший варіант, не досліджуючи процедурний бік проблеми. Пошук спільних цінностей доволі досліджена проблема. Ми будемо аналізувати проблеми національної консолідації з позиції сучасного підходу (процедурного), який пов'язаний з соціально-політичними практиками (в тому числі і громадянськими), що виробляють механізми подолання дезінтеграції.

Тут варто зробити ремарку, що не завжди висока ступінь інтегрованості суспільства говорить про високі еволюційні можливості розвитку такого суспільства. Зокрема, високу ступінь інтеграції слід засвідчити у традиційному суспільстві, практики членів якого століттями регулювалися звичаями, ритуалами, міфами. Загальний міф, що розділявся всіма членами суспільства і зумовлював спільне світобачення, колективні уявлення, ритуали, що цей міф підтримували і забезпечували ту скоординованість практик, яка й робила суспільство інтегрованим, високоупорядкованим, низькоентропійним.

Крім традиційного суспільства, до категорії стабільних суспільств належать ті тоталітарні суспільства, де ще має силу базовий міф, який лежить в основі виникнення такого суспільства. Так, наприклад, радянське суспільство довгий час можна було вважати стабільним і високо інтегрованим у силу наявності великої кількості членів, що розділяли міф про комунізм, на якому це суспільство конституювалося.

Однак такі суспільства є занадто вразливими до зовнішніх викликів, їх ідентичність не є гнучкою, здатної постійно переформатовуватися, відповідно до зміни соціальних і політичних умов.

Тож, для сучасного демократичного суспільства повинна бути притаманна певна гнучкість у соціально-політичних практиках та певна міра свободи, «вбудована» в них.

Ще раз повторимося, що нас цікавить ця «конструктивна модель» консолідації українського суспільства в контексті не тільки тих ціннісних настанов, на яких її можливо сформувавши (вони проаналізовані доволі ґрунтовно українськими вченими), а «як ми це робимо і будемо робити», «якими методами та способами».

Справді, вчені наголошують на тому, що важливо не тільки навколо чого консолідуємося, але, яким чином це відбувається. Фактично, суспільство може мати різні погляди на певні цінності,

але не бути глибинно дезінтегрованим, оскільки діють практики толерантності та в суспільстві існує високий ступінь довіри серед різних соціальних та етнічних груп. Досліджуючи ступінь інтегрованості українського суспільства, соціологи в роботі «Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму» у якості найбільш очевидних індикаторів обирають традиційні показники інтегрованості – соціальну солідарність, довіру, толерантність та відповідальність [7].

Усі вони були свого часу теоретично пов'язані в єдину систему Т. Парсонсом через категорію стабільності. На його думку, «жодне суспільство не може підтримувати стабільність перед обличчям різних потреб і напруг доти, поки інтереси різних громадян не пов'язані солідарністю, а також внутрішньою лояльністю і зобов'язаннями» [11]. Соціологи виходять з того, що вище зазначені характеристики (солідарність, довіра, толерантність та відповідальність) діють і за умов нестабільності, яка може виступати «лакмусом» інтеграції, вказуючи, наскільки вона органічна, або механічна, штучна. Ситуації нестабільності можуть відкривати такі ресурси інтеграції, які в стабільних умовах ніяк не виявлялися.

Досвід консолідаційних практик дає змогу їхнім носіям інтегруватися як в локальні спільноти, так і в цілому в суспільство. В умовах суспільної кризи консолідаційні практики можуть стати визначальними чинниками формування оптимальних стратегій адаптації до різного роду труднощів, оскільки схильність до установок солідарності, відповідальності, толерантності та довіри дають переваги суб'єктам таких практик для самоактуалізації в соціальному житті.

Показовими є результат соціологічних опитувань щодо довіри до індикаторів інтеграційних практик – «довіра». Соціологи свідчать: найбільш важливою характеристикою довіри як соціального капіталу виступає узагальнена міжособистісна довіра до людей взагалі – не родичів, не друзів, не знайомих – тобто довіра до людей, про яких немає конкретної інформації. Якщо довіряють тільки добре знайомим людям, то це різко звужує коло потенційних учасників соціальних взаємодій і, отже, підвищує транзакційні витрати.

Показники довіри «до ближнього кола» в Україні залишаються перманентно високими. Близько 90–95% респондентів, які беруть участь в опитуваннях, з року в рік схильні найбільше довіряти своїй сім'ї та найближчим родичам. На запитання про ті спільноти, по відношенню до яких респондент міг би сказати «це – Ми», більшість опитаних у 2015 р. очікувано відповіла, що «Ми» – це насамперед родичі та друзі – близько 54% (відповідно у 2013 р. цей показник був такий самий). «Ми – це громадяни України» – ця спільнота об'єднала в 2015 р. майже 52% респондентів, і цей тип гро-

мадянської ідентичності був таким, який в подальшому продемонстрував тільки зростання цінності приналежності до зазначеної спільноти. Цікаво, що на запитання про рівень довіри співвітчизникам, думку про те, що вони варті довіри, розділили також 52% опитаних [7, с. 243].

Висновки. Оптимістично, що соціологічні дослідження останніх років, дійсно, демонструють подальше зростання довіри до такої спільноти як «громадяни України». Зокрема, – навколо такого індикатора консолідації, як громадянська ідентичність у 2022 році вже солідаризується 85% громадян. Це свідчить про те, що громадянська ідентичність сьогодні переважає над всіма іншими: локально-територіальною, регіональною тощо. Іншими словами, все більше мешканців України відчують себе її громадянами, у першу чергу, а вже у другу, мешканцями певного регіону, села, міста тощо [4].

Останнє, при ефективній гуманітарній політиці, залишає надію на успішність процесів реінтеграції українського соціуму, забезпечення умов, що призведуть до укріплення національної стійкості та національної суб'єктності країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Була С. Національна консолідація. *Сучасна політична лексика: навчальний енциклопедичний словник– довідник* / За ред. Хоми Н. П. Львів : Новий світ-2000, 2014.
2. Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі» /авт. кол.: О. Котигоренко, А.Дегтеренко, О. Калакура та ін. К.: ІПіЕНД ім. І. Кураса НАН України, 2023. 640 с.
3. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь/Ред. кол.:С.І. Пирожков, О.М. Майборода, Н.В. Хамітов та ін. К.: ІПіЕНД ім. І. Кураса НАН України, 2022. 552 с.
4. Показники національно-громадянської української ідентичності <https://kiis.com.ua> (дата звернення: 05.02.2024).
5. Резнікова О.Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища. К.: НІСД, 2022. 456 с.
6. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. К.: Наукова думка. 1973
7. Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму: монографія / За наук. ред. О. Г. Злобіної. К. : Інститут соціології НАН України, 2016. 276 с.
8. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. К. : НІСД, 2011. 336 с.
9. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський, Я. Калакура,

М. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І Кураса НАН України, 2022. 512 с.

10. Юркевич П. Вибрані твори: Ідея-Сердце-Розум і Досвід. Вінніпег: Колегія Св. Андрія в Вінніпезі, 1984. 167 с.

11.Parsons T. The social system. N.Y., 1964.

REFERENCES:

1. Bula S. (2014) Natsionalna konsolidatsiia [National consolidation]. *Cuchasna politychna leksyka: navchalnyi entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk* / Za red. Khomy N. P. Lviv : Novyi svit-2000 [in Ukrainian].
2. Dialektyka natsionalno-hromadianskoho i etnichnoho v ukrainskomu sotsiumi (2023) [Dialectic of national-civic and ethnic in Ukrainian society] /avt. kol.: O. Kotyhorenko, A.Dehterenko, O. Kalakura ta in. K.: ІПіЕНД ім. І. Кураса НАН України. 640 s. [in Ukrainian].
3. Natsionalna stiikist Ukrainy: stratehiia vidpovidi na vyklyky ta vyperedzhennia hibrydnykh zahroz: natsionalna dopovid (2022) [National resilience of Ukraine: strategy for responding to challenges and anticipating hybrid threats: national report] /red. kol.:С.І. Pyrozhkov, O.M. Maiboroda, N.V. Khamitov ta in. K.: ІПіЕНД ім. І. Кураса НАН України, 2022. 552 s. [in Ukrainian].
4. Pokaznyky natsionalno-hromadianskoi ukrainskoi identychnosti [Indicators of national and civil Ukrainian identity] <https://kiis.com.ua> (data zvernennia: 05.02.2024) [in Ukrainian].
5. Reznikova O. (2022) Natsionalna stiikist v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyscha [National stability in the conditions of a changing security environment]. K.: NISD. 456 s. [in Ukrainian].
6. Skovoroda H. (1973) Povne zibrannia tvoriv: U 2-kht. [Complete collection of works: In 2 vols.] . K.: Naukova dumka [in Ukrainian].
7. Sotsialno-psykholohichni chynnyky intehratsii ukrainskoho sotsiumu: monohrafiia (2016) [Socio-psychological factors of integration of Ukrainian society: a monograph] / Za nauk. red. O. H. Zlobinoi. K. : Instytut sotsiologii NAN Ukrainy. 276 s. [in Ukrainian].
8. Stepyko M. T. (2011) Ukrainska identychnist: fenomen i zasady formuvannia : monohrafiia [Ukrainian identity: phenomenon and principles of formation: monograph]. K. : NISD, 2011. 336 s. [in Ukrainian]
9. Tsyvilizatsiina identychnist ukrainstva: istoriia i suchasnist (2022) [Civilizational identity of Ukraine: history and modernity] / avt. kol.: O. Rafalskyi, Ya. Kalakura, M. Yurii. K.: ІПіЕНД ім. І Кураса НАН України.512 s. [in Ukrainian].
10. Iurkevych P. (1984) Vybrani tvory: Ideia-Serditse-Rozum i Dosvid [Selected works: Idea-Heart-Mind and Experience]. Vinnipeh: Kolehiia Sv. Andriia v Vinnipezi. 167 s. [in Ukrainian].
11. Parsons T. (1964) The social system. N.Y. [in English].

Consolidation model of national identity as the basis of Ukraine's national stability strategy

Rudenko Yuliia Yuryivna

Doctor of Political Sciences, Associate Professor,
Leading Researcher at the Scientific and Organizational Center
National Academy of the Security Service of Ukraine
Mykhailo Maksymovycha str., 22, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5292-5334

The concept of national stability is substantiated. It is noted that the latter arises in the national security system and, subsequently, becomes an independent phenomenon. National resilience is considered not as the spontaneous ability of the system to respond to threats and challenges, but as a certain strategy that is jointly developed by the government and civil society. Therefore, it is noted that the national stability of the country is such a strategy of its existence, when it is able to maintain a balanced development and successfully respond to external and internal challenges, to resist threats and crises, moreover, by the efforts of the political and intellectual elite to anticipate and effectively respond to them in a timely manner for the sake of worthy self-realization and humanistic development of a person, which is provided by the state in balance with civil society. It is articulated that the strategy of national stability can be formed on an organic identity, not brought in from outside, not created at the level of mass media and the like. Such an identity can be formed through the consolidation of both the state and civil society, as well as groups within civil society. It is argued that in the historical context, national identity in Ukrainian society was based on the philosophical foundations of the ethics of «kindred work» by H. Skovoroda, «philosophy of the heart» by P. Yurkevich and the works of other prominent Ukrainian philosophers (T. Shevchenko, Yu. Fedkovych, I. Franko, V. Saussure, etc.). The problems of forming a consolidation model of national identity in Ukraine today are analyzed from the standpoint of a modern procedural approach, which is connected with socio-political practices (including civil ones) that produce mechanisms for overcoming disintegration in society. These are, in particular, mechanisms of social solidarity, trust, tolerance and responsibility. It is noted that, even in a society where there are different values, such mechanisms are a guarantee of disintegration and national stability. What is evidenced today by the solidarity of the residents of Ukraine around the civic identity, which ranks first among a number of other identities: regional, local, etc.

Key words: national stability, national identity, consolidation, «philosophy of the heart», socio-political practices.